

ขอสรุปและขอเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาคัมภีร์มูลกัจจายน์ ในด้านที่เกี่ยวกับระบบเสียง วิธีสนธิ และวิธีสมาสีในภาษาบาลี ผลการศึกษาวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงที่มีใช้อยู่ในวรรณคดีบาลี ตามมติที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีอยู่ ๔๑ เสียง แบ่งออกเป็นเสียงสระ ๘ เสียง พยัญชนะ ๓๓ เสียง สระทั้ง ๘ เสียง นั้นแบ่งออกเป็นเสียงสั้น ซึ่งเรียกว่า รัสสะ มี ๓ เสียง ได้แก่ อ อิ อุ รัสสะสระนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลหุ แปลว่า เบา หมายถึงสระที่มีเสียงเบา และเสียงยาวซึ่งเรียกว่า ทีฆะสระ ได้แก่ อา อี อู เอ โอ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คหุ แปลว่า เสียงหนัก นอกจากนั้น สระทั้ง ๘ เสียงนี้อาจจะจัดประเภทได้อีกอย่างหนึ่งคือ จัดเป็นคู่ ๆ สระที่เป็นคู่กันหรือเข้าคู่กันได้ เพราะเกิดในฐานเดียวกัน มีวิธีออกเสียงเหมือนกัน ต่างกันเฉพาะที่เสียงหนึ่งเป็นเสียงสั้น อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงยาว เรียกว่า สวรรณะ มี ๓ คู่ คือ อ อา เรียกว่า อวรรณะ อิ อี เรียกว่า อิวรรณะ อุ อู เรียกว่า อุวรรณะ ส่วนสระที่เหลืออีก ๒ เสียงนั้นเข้าคู่กันไม่ได้ เพราะเกิดคนละฐานกัน มีวิธีทำเสียงไม่เหมือนกัน จึงเรียกว่า อสวรรณะ ได้แก่ เอ โอ

พยัญชนะ ๓๓ ตัวนั้น นิยมแบ่งออกเป็น ๒ พวกใหญ่ ๆ คือ พยัญชนะวรรค ได้แก่ พยัญชนะที่แบ่งออกได้เป็นพวก ๆ เรียกว่า วรรค โดยแบ่งตามฐานที่เกิดเสียง และวิธีทำเสียง มี ๕ วรรค วรรคละ ๕ ตัว รวมเป็นพยัญชนะวรรค ๒๕ ตัว

ส่วนพยัญชนะที่เหลืออีก ๘ ตัวนั้น เรียกว่า เศษวรรค เพราะเหลือเศษจากพยัญชนะวรรคบาง เรียกว่า อวรรค เพราะมีลักษณะไม่เป็นพวกเป็นหมู่กัน

เนื่องจากเกิดต่างฐานกัน มีวิธีออกเสียงไม่เหมือนกันบ้าง ได้แก่ พยัญชนะ ๘ ตัว เหล่านี้คือ ย ร ล ว ส ห พ อ

สนธิ คือ การที่เสียงสองเสียงอยู่ใกล้กัน แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงขึ้น หรืออาจจะไม่เปลี่ยนแปลงเลยก็ได้ โดยที่ความหมายยังคงเดิม การเปลี่ยนแปลงเสียงอันเนื่องมาจากสนธินี้มีทั้งหมด ๗ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑. เสียงสั้น อาจเปลี่ยนเป็นเสียงยาวได้ เช่น สนธิ อธิ เป็น สนธิ์ อธิ์ เป็นต้น

๒. เสียงยาว อาจเปลี่ยนเป็นเสียงสั้นได้บ้าง เช่น ยดา เอว เป็น ยดริว เอริว เป็นต้น

๓. สระแท้หรือสระเดี่ยวบางเสียงอาจกลายเป็น สัมผัสสระ ในฐานเดียวกัน เรียกว่า วิการ คือ อิ อี เป็น เอ อุ อู เป็น โอ เช่น มุนิ อาลโย เป็น มุเนลโย เป็นต้น

๔. สระบางเสียงเปลี่ยนรูปไปเป็นพยัญชนะ หรือพยัญชนะเสียงหนึ่งอาจเปลี่ยนรูปเป็นอีกเสียงหนึ่งได้ รวมทั้งการที่นิคคหิตเปลี่ยนไปเป็นพยัญชนะด้วย เรียกว่า อาเทศ เช่น

พหู	อาพาโธ	เป็น	พหฺวาพาโธ
เอก	อิธิ อหิ	เป็น	เอกมิทาหิ
ค	เอว	เป็น	คญฺเญว

๕. เสียงบางเสียงอาจหายไป เมื่อมีเสียงอื่นมาเกี่ยวข้อง เรียกว่า โลป เช่น จตุตาโร อิเม เป็น จตุตาโรเม เป็นต้น

๖. มีการแทรกพยัญชนะ สระ หรือ นิคคหิตลงในคำเรียกว่า อาคม เช่น ยดา อหิ เป็น ยดยหิ หรือ ปุถุชโน เป็น ปุถุชโน เป็นต้น

๗. มีการเพิ่มพยัญชนะฐานเดียวกัน หรือวรรณคดีเดียวกันเข้าไปเป็นตัวสะกด เรียกว่า สัตยัญญูค เช่น อธิ ปโมทติ เป็น อธิปปโมทติ เป็นต้น

สนธิแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ สระสนธิ คือ การที่บทหน้าลงท้ายด้วยสระ และบทหลังขึ้นต้นด้วยสระอยู่ใกล้กัน แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงขึ้น พยัญชนะสนธิ คือ การที่บทหน้าลงท้ายด้วยสระ บทหลังขึ้นต้นด้วยพยัญชนะอยู่ใกล้กัน แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงขึ้น นิคคหิตสนธิ คือ การที่บทหน้าลงท้ายด้วยนิคคหิต บทหลังขึ้นต้นด้วยพยัญชนะหรือสระ แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงขึ้น

สมาส คือ การนำเอาศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไปมารวมกัน ทำให้เป็นคำใหม่ขึ้นมา กล่าวตามลักษณะของการนำเอาศัพท์มารวมกันเป็นสมาส สมาสมิ ๒ ประเภท คือ อุตตสมาส ไคแก่ สมาสที่ไคลบวิภคิตของบทหน้าแล้วจึงนำมาวมกันเข้าเป็นบทสมาส หมายความว่า ในบทหน้าของสมาสประเภทนี้ไม่มีเครื่องหมายบอกวิภคิตปรากฏอยู่เลย และ อุตตสมาส ไคแก่ สมาสที่ไม่ลบวิภคิตของบทหน้า หมายความว่า ในบทหน้าของสมาสประเภทนี้ จะมีเครื่องหมายบอกวิภคิตปรากฏอยู่ด้วย เช่น พุพเพสน-นิวาโส เป็นต้น กล่าวโดยชื่อ สมาสมิ ๒ ประเภท คือ

๑. กัมมธารย ไคแก่ สมาสที่ประกอบด้วยบท ๒ บท โดยบทหนึ่งจะทำหน้าที่ขยายอีกบทหนึ่ง เช่น นินฺดูปปลิ เป็นต้น

๒. ทิกุ คือ สมาสที่มีบทหน้าเป็นคำประเภทสังขยา บทหลังเป็นคำนาม เช่น ตีโลกั เป็นต้น

การที่เสียงสองเสียงอยู่ใกล้กัน แล้วไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียง เรียกว่า ปกคิตสนธิ นับเป็นลักษณะหนึ่งของสนธิทั้ง ๓ ประเภทด้วย.

๓. **ทับปริศ** คือ สมาสที่มีบทหน้ามีความหมายบ่งว่าประกอบวิภัติโค
วิภัติหนึ่ง ตั้งแต่ทุกขวิภัติถึง สัตตมีวิภัติ บทหลังเป็นคำนามหรือกริยาภิกตก็ได้
เช่น ราชบุตโต โจรภย์ เป็นต้น

๔. **ทวันท** คือ สมาสที่ประกอบขึ้นจากศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป แต่ละ
ศัพท์มีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง แต่มีความหมายคล้ายกับมีคำว่า "จ" หรือ
"และ" เป็นคำเชื่อม

๕. **อพยยิภาว ไคแก** สมาสที่บทหน้าเป็นคำประเภทพยย คือ อุปสรรค
หรือ นิบาตอย่างใดอย่างหนึ่ง บทหลังเป็นคำนามเป็นส่วนมาก เช่น ยาวชีวั เป็นต้น

๖. **พหุพพิ** คือ สมาสที่มีบทหน้าเป็นกริยาภิกตเป็นส่วนมาก บทหลังเป็น
คำนาม โดยมีบทอื่นเป็นประธาน เพราะฉะนั้นสมาสนี้จึงใช้อย่างคุณศัพท์เท่านั้น
และมีความหมายว่า "มี" เสมอ

ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาคัมภีร์มูลกัจจายน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับระบบเสียงใน
ภาษาบาลี วิธีสนธิ และวิธีสมาสเท่านั้น ทั้งนี้เป็นการศึกษาต่อจากเรื่อง อาชยาค
ซึ่งได้มีผู้ศึกษาวิจัยมาก่อนหน้านี้แล้ว อย่างไรก็ตาม ในคัมภีร์มูลกัจจายน์ก็ยังมีเรื่อง
อื่น ๆ ที่น่าศึกษาอีกมาก เช่น เรื่องภิกต ทัทธิต การก และนาม เป็นต้น ซึ่ง
ถ้าได้มีการค้นคว้าวิจัยอย่างละเอียดครบถ้วนแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่า
แก่การศึกษาภาษาบาลีเป็นอย่างยิ่ง.